

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Львівський національний університет імені Івана Франка

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА,
САМОСТІЙНІ ТА ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
З КУРСУ “ГЕОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ”
для студентів географічного факультету

Львів – 2012

Брусак В. П. Навчальна програма, самостійні та тестові завдання з курсу “Географічні основи заповідної справи” / В. П. Брусак – Львів: Лабораторія тематичного картографування ;
Малий видавничий центр географічного факультету, 2012 – 18 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою
географічного факультету
Протокол №7 від 24 жовтня 2012 р.

Укладач: Віталій Брусак
Відповідальний за випуск: проф. Ярослав Кравчук

Підписано до друку 31.10.2012 Формат 60 x84/16. Друк на різнографі. Папір
друк. Обл. - вид. арк. 1,0. Тираж 200 прим. Зам. № .

Лабораторія тематичного картографування
Малий видавничий центр географічного факультету
79000 Львів, вул. П. Дорошенка, 41

© Брусак В.П., 2012

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна “Географічні основи заповідної справи” пропонується за вибором студентів циклу підготовки за напрямом “Географія”.

Мета – теоретична і методична підготовка студентів у галузі заповідної справи, які зможуть при необхідності працювати в установах природно-заповідного фонду України (природних і біосферних заповідниках та національних природних парках), застосування ними знань для проведення наукових досліджень, організації ведення екологічно збалансованого господарювання і користування природними ресурсами у межах територій, що увійдуть у склад екологічної мережі України та ефективного екологічного контролю за станом природно-заповідних об’єктів.

Завдання:

1) ознайомитись з теоретичними основами заповідної справи та міждисциплінарним об’єктом, предметом і завданнями її вивчення, місцем в структурі охорони природи (созології);

2) вивчити основні етапи розвитку заповідної справи в Україні, мотиви створення і функції природоохоронних територій;

3) вивчити структуру природно-заповідного фонду України, його динаміку у ХХ-ХХІ століттях, особливості природно-географічного й адміністративно-територіального розподілу у межах держави;

4) ознайомитись з особливостями природи, головними об’єктами охорони та проблемами і перспективами функціонування природних і біосферних заповідників, національних природних парків України;

5) отримати знання про статус і завдання, структуру території та вимоги охоронного режиму територій і об’єктів природно-заповідного фонду України та організаційно-правовими засадами їх функціонування;

6) засвоїти історію розвитку наукових досліджень у заповідниках і національних парках України, зміст і методи наукових досліджень за “Програмою Літопису природи для заповідників і національних природних парків”, структуру і напрями географічних досліджень на природно-заповідних територіях;

7) здобути знання про біологічні і географічні аспекти оптимізації територій заповідних об'єктів та їх мережі, структуру і складові елементи екологічної мережі України та організаційно-правові й наукові основи її формування;

8) ознайомитись з головними напрямками міжнародної співпраці у галузі заповідної справи, базовими міжнародними природоохоронними конвенціями і угодами, класифікацією природоохоронних територій МСОП, географією і особливостями формування міждержавних транскордонних природоохоронних територій України.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі.

Дисципліна “Географічні основи заповідної справи” вивчається після оволодіння студентами знаннями з дисципліни “Раціональне використання природних ресурсів і охорона природи”. Знання з дисципліни “Географічні основи заповідної справи” допомагають студентам краще засвоїти і розуміти особливості функціонування природних і біосферних заповідників, національних природних парків та інших установ природно-заповідного фонду України та їхню роль у збереженні природних ландшафтів, організації наукової, рекреаційної і еколого-освітньої діяльності.

Для висвітлення теоретичного матеріалу використано підручник Фурдичка О.І., Сівака В.К. “Заповідна справа в Україні” (2005), навчальні посібники “Заповідна справа в Україні” (за редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка, 2003) і “Природно-заповідна справа” С.Ю. Поповича (2007), науково-довідкове видання А.А. Ковальчука “Заповідна справа” (2002) та монографію В.Є. Борейко “История заповедного дела в Украине” (1995). Однак вони розширені і доповнені новим матеріалом стосовно географічних аспектів функціонування природно-заповідних установ, функціональної структури та оптимізації їхніх територій, структури і напрямів географічних досліджень на природно-заповідних територіях. Останні ґрунтуються на досвіді автора з організації і проведення географічних досліджень у заповідниках і національних природних парках заходу України.

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Модуль 1. Теоретичні основи та історія розвитку заповідної справи в Україні.

Тема 1. *Заповідна справа і її місце в соціології.*

Сучасна екологічна ситуація в Україні на загальнодержавному, регіональному і локальному рівнях. Географічні аспекти антропогенного впливу на природне середовище, наслідки катастрофи на Чорнобильській АЕС.

Місце заповідної справи у системі природокористування та охорони природи і оточуючого людину середовища (за Реймерсом М.Ф. (1990)). Об'єкт, предмет, завдання і методи вивчення, які використовуються у заповідній справі. Особливості географічної обумовленості (просторові, часові, функціональні) сучасних проблем заповідної справи в Україні.

Тема 2. *Основні етапи еволюції концепцій охорони природи і заповідної справи у світі та в Україні.*

Основні етапи видової, ресурсної, територіальної та екологічної охорони природи у світовому та національному контекстах. Вчення про біосферу і ноосферу Вернадського В.І. та вчення про географічну оболонку (структура, межі, просторово-часові взаємозв'язки) та їхнє значення на сучасному етапі охорони природи.

Історія розвитку природно-заповідної справи в світі і в Україні та їх тенденції на сучасному етапі. Особливості розвитку заповідної справи у західній і східній частинах України (відповідно до часу їх входження у склад Російської і Австро-Угорської імперій, Польщі, Румунії, СРСР). Еволюція природоохоронних категорій і їхнього функціонального призначення.

Тема 3. *Поліфункціональність природно-заповідних об'єктів та наукові засади заповідної справи.*

Функції (консерваційна, біоконсерваційна, біогенетична, наукова, інформаційна і документаційна, захисна екологічна, середовищезахисна, економічна, соціальна, природно-пізнавальна, освітня, ландшафтно-естетична) природно-заповідних об'єктів різних категорій. Відмінності функціонального призна-

чення об'єктів вищої категорії заповідності – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки.

Наукові засади (біоекологічні та ландшафтно-географічні) заповідної справи та основні напрямки природохоронних дій, спрямованих на створення і функціонування заповідних об'єктів різних категорій. Загальна система територій, які мають природоохоронне значення та місце в ній природно-заповідних об'єктів (за Реймерсом М.Ф., Штільмарком Ф.Р. (1978)). Класифікація природно-заповідних територій за Стойком С.М. (1975).

Модуль 2. Заповідна справа в Україні.

Тема 4. Структура природно-заповідного фонду України та організаційно-правові засади ведення заповідної справи.

Загальна характеристика та структура ПЗФ України. Диспропорції географічного і категоріального розподілу природно-заповідних об'єктів, їх причини та наслідки. Головні завдання і цілі різних природно-заповідних категорій та особливості природохоронного режиму у їхніх межах.

Природоохоронне законодавство України (“Закон про охорону навколишнього природного середовища”, “Закон про природно-заповідний фонд”, “Про екологічну мережу” тощо) та програмні документи, які визначають напрямки розвитку заповідної справи на сучасному етапі (“Програма “Заповідники”, Указ Президента України “Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій” Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр.”).

Порядок створення і оголошення територій і об'єктів державного природно-заповідного фонду.

Тема 5. Проблеми збереження біорізноманіття і ландшафтів та сталого розвитку. Екологічна мережа України.

Суть понять “біологічне і ландшафтне різноманіття”, “сталий розвиток” (sustainable development) та основні напрямки природоохоронних дій, спрямова-

них на вирішення проблеми збереження біорізноманіття і ландшафтів та сталого розвитку у глобальному та національному контекстах. Місце природно-заповідних територій в реалізації згаданих проблем.

Системи природоохоронних територій міжнародного значення (біосферні резервати, “Спадщина”, “Рамсар”, “Аква”, “Європейська геологічна спадщина”). Головні положення “Конвенції про охорону біологічного різноманіття” (Ріо-92), Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, Проекту всеєвропейської конвенції збереження ландшафтів (Венеція, 1998), “Концепції національної програми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття України”. Зміст і завдання “Червоної книги України” і “Зеленої книги України”.

Завдання і структура екологічної мережі України та ландшафтно-зональні засади її формування.

Модуль 3. Наукові дослідження на природно-заповідних територіях в Україні.

Тема 6. *Наукові дослідження на природно-заповідних територіях. Програма “Літопису природи”.*

Історія організації наукових досліджень на природно-заповідних територіях. Структура досліджень за програмою “Літопису природи” у заповідниках і національних парках, звертається увага на незначну частку досліджень географічного характеру.

Особливості структури “ЛП” та наукових досліджень у природних і біосферних заповідників і національних парків України у залежності від їх географічного розташування, складу наукових відділів, відомчого підпорядкування.

Місце і значення БЗ, ПЗ і НПП в організації і проведенні екологічного моніторингу на національному і глобальному рівнях. Суть екологічного моніторингу, його структура і основні напрямки. Загальні методичні (в т.ч.

географічні) засади організації мережі пунктів моніторингу та закладання пробних площ і профілів.

Тема 7. Географічні дослідження у заповідних і національних парках.

Об'єкт і предмет географічних досліджень на заповідних територіях. Географічна вивченість заповідників і національних природних парків України. Методологія покомпонентних, ландшафтних, геосистемних та геоекологічних досліджень заповідних об'єктів.

Структура, основні напрямки (інвентаризація природних компонентів і комплексів; оцінка регіональної та типологічної репрезентативності; аналіз територіальної структури; моніторинг природних і природно-антропогенних процесів; вивчення функціонування, динаміки і розвитку геосистем; оцінка антропогенного впливу на заповідну територію) і види та завдання фізико-географічних досліджень заповідних територій.

Алгоритм реалізації географічних досліджень на прикладі природних і біосферних заповідників. Методичні основи проведення географічної інвентаризації (складання серії тематичних геокомпонентних і геокомплексних загальнонаукових та спеціальних карт, залежність масштабів картографування від площі заповідних об'єктів). Геоінформаційні системи заповідних об'єктів різних категорій.

Модуль 4. Міжнародна співпраця України у заповідній справі.

Тема 8. Природно-заповідні категорії країн Європи і світу.

Природно-заповідні категорії та структури мереж заповідних об'єктів країн дальнього і ближнього зарубіжжя, їхня відповідність класифікації Міжнародного союзу охорони природи (IUCN). Емпіричні залежності впливу фізико-географічних (зональності ландшафтів, ландшафтно-екологічної різноманітності) та соціально-економічних (ступінь і характер господарського освоєння, територіально-регламентуючі фактори) умов на формування національних мереж заповідних об'єктів. Найвідоміші геолого-геоморфологічні природоохоронні об'єкти країн Європи і світу. Перспективи розвитку й

інтеграції національних мереж заповідних територій країн Європи (концепція системи ТПОТ з ведучою функцією туризму в районі східного кордону Польщі, концепція формування трансєвропейських природоохоронних поясів тощо).

Тема 9. Міжнародна співпраця у заповідній справі.

Організаційно-правові аспекти міжнародного співробітництва у природно-заповідній справі (міжнародні угоди і конвенції у галузі охорони природи, міжнародні асоціації заповідних об'єктів). Концепція організації біосферних резерватів, їхня класифікація за територіальним принципом (одномасивні, кластерні, білатеральні). Місце і значення біосферних заповідників у ПЗФ України.

Методологічні і методичні підходи до організації міждержавних природоохоронних територій (МПОТ). МПОТ України: “Прип’ять-Стохід”, “Західне Полісся”, “Розточчя”, “Східні Карпати”, “Дунайські плавні”, “Брянські і Старогутські ліси” та ін..

Найважливіші напрямки міжнародної співпраці БЗ України (Асканія-Нова, Чорноморського, Карпатського, Дунайського).

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ “ГЕОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ”

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Модуль №1			Модуль №2		Модуль №3		Модуль №4		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
8	12	9	15	12	12	14	10	8	

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Об'єкт і предмет вивчення заповідної справи.
2. Завдання заповідної справи в Україні.
3. Місце заповідної справи в охороні природи.
4. Видова, ресурсна, територіальна й екологічна форми охорони природи.

5. Виникнення територіальної охорони природи (заповідної справи) у світі. Перші природно заповідні території в США, Європі, Російській імперії.
6. Історія розвитку заповідної справи на території України у кінці ХІХ – на початку ХХ ст.
7. Особливості розвитку заповідної справи на заході України та в Радянській Україні у 20-30-их рр. ХХ ст.
8. Особливості розвитку заповідної справи в Україні у 40-60-их рр. ХХ ст.
9. Розвиток заповідної справи в Україні у 70-80-их рр. ХХ ст.
10. Особливості розвитку заповідної справи в незалежній Україні.
11. Природоохоронні, наукові, соціально-економічні та культурно-дидактичні функції природно-заповідних територій.
12. Класифікація природно-заповідних територій за Стойком С.М. (1975).
13. Монофункціональна і поліфункціональна концепції заповідної справи.
14. Структура природно-заповідного фонду України.
15. Природні заповідники України.
16. Біосферні заповідники України.
17. Національні природні парки України.
18. Поділ заказників і пам'яток природи за об'єктами охорони.
19. Динаміка природно-заповідного фонду України у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.
20. Географія показника “заповідності” за адміністративними областями і природними регіонами України.
21. Структура і зміст Закону “Про природно-заповідний фонд України”.
22. Статус, завдання, структура території та вимоги охоронного режиму природних заповідників.
23. Статус, завдання, структура території та вимоги охоронного режиму біосферних заповідників.
24. Статус, завдання, структура території та вимоги охоронного режиму національних природних парків.

25. Статус, завдання, структура території та вимоги охоронного режиму регіональних ландшафтних парків.
26. Порядок створення і оголошення територій і об'єктів державного природно-заповідного фонду.
27. Основні положення Закону “Про екологічну мережу”.
28. Основні положення Закону “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр.”.
29. Основні положення “Конвенції про охорону біологічного різноманіття”.
30. Основні положення “Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття”.
31. Загальна характеристика “Червоної книги України”.
32. Загальна характеристика “Зеленої книги України”
33. Структура екологічної мережі України (національного рівня).
34. Структура програми “Літопису природи у заповідниках і національних парках України”.
35. Програма екологічного моніторингу у біосферних заповідниках.
36. Напрямки фізико-географічних досліджень на природоохоронних територіях.
37. Алгоритм реалізації фізико-географічних досліджень у природних і біосферних заповідниках.
38. Методичні засади географічної інвентаризації природних комплексів і компонентів природно-заповідних територій.
31. Класифікація природно-заповідних категорій МСОП.
32. Міждержавні природоохоронні території України.

ПРИМІРНИК ТЕСТІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Об'єктом територіальної охорони природи виступають:
 - а) види флори; б) природно-заповідні території; в) природні ресурси.
2. Який природно-заповідний об'єкт був створений першим на території сучасної України?

а) Асканія-Нова; б) Канівський; в) Пам'ятка Пеняцька; г) парк "Софіївка";
д) Український степовий.

3. У якому році створено заповідник Асканія-Нова?

а) 1927 р.; б) 1898 р.; в) 1886 р.; г) 1916 р.

4. Хто є основоположником академічного підходу створення заповідників?

а) В.В. Докучаєв; б) Д.К.Соловйов; в) В.П. Семенов-Тянь-Шанський.

5. Хто розробив мисливський підхід до створення заповідників?

а) В.В. Докучаєв; б) Д.К. Соловйов; в) Г.О. Кожевніков.

6. Хто є основоположником естетичного підходу створення заповідників?

а) В.В.Докучаєв; б) Д.К.Соловйов; в) В.П. Семенов-Тянь-Шанський;
г) І.П. Бородін.

7. У якому році вперше створено Український степовий заповідник?

а) 1927 р.; б) 1951 р.; в) 1968 р.; г) 1961 р.

8. У якому році було найбільше скорочено мережу заповідних територій України і заповідників СРСР?

а) 1931 р.; б) 1951 р.; в) 1958 р.; г) 1968 р.

9. Який відсоток заповідності території України станом на 1.01.2012 р.?

а) 3,8%; б) 4,6%; в) 5,1%; г) 5,4%.

10. Який відсоток заповідності території України був у 1978 р.?

а) 1,8%; б) 4,6%; в) 5,1%; г) 0,8%.

11. Якими рисами можна схарактеризувати особливості розвитку заповідної справи в Україні у 50-60-их рр. ХХ ст.?

а) постійне зростання кількості і площі заповідних територій; б) чергування років скорочення кількості і площі заповідних територій з періодами їхнього поступового відродження; в) удосконалення нормативно-правової бази розвитку заповідної справи.

12. Назвіть основні риси розвитку заповідної справи у 20-30-их рр. ХХ ст. на заході України.

13. До якої групи функцій належить біоконсерваційна функція природно-заповідних територій?

а) природоохоронних; б) наукових; в) соціально-економічних; г) культурно-дидактичних.

14. Ландшафтно-естетична функція природно-заповідних територій належить групи функцій:
а) природоохоронних; б) наукових; в) соціально-економічних; г) культурно-дидактичних.
15. Перше видання “Червоної книги України” опубліковано у:
а) 1975 р.; б) 1985 р.; в) 1980 р.; г) 1994 р.
16. “Червона книга України” присвячена охороні :
а) стратотипів; в) рослинних угруповань; в) видів флори і фауни.
17. “Зелена книга України” присвячена охороні:
а) стратотипів; в) рослинних угруповань; в) видів флори і фауни.
18. Який Закон України регулює взаємовідносини у галузі заповідної справи?
а) Закон про природно-заповідний фонд; б) Закон про екологічну мережу;
в) Закон про охорону навколишнього природного середовища.
19. Який Закон України регулює створення і оголошення територій і об’єктів державного природно-заповідного фонду:
а) Закон про формування національної екологічної мережі на 2000-2015 рр.;
б) Закон про природно-заповідний фонд; в) Закон про екологічну мережу;
г) Закон про охорону навколишнього природного середовища.
20. Дайте визначення поняття “природно-заповідний фонд”.
21. Назвіть основні завдання екологічної мережі України.
22. Найменшим за площею природним заповідником в Україні є:
а) Казантипський; б) Опукський; в) Мис Мартьян; г) Розточчя.
23. Який з перелічених заповідників знаходиться на Поліссі?
а) Медобори; б) Черемський; в) Канівський; г) Дніпровсько-Орільський.
24. Який з перелічених природних заповідників створений у 80-х ХХ ст.:
а) Український степовий; б) Поліський; в) Черемський; г) Розточчя;
д) Канівський.
25. Найменший за площею національний природний парк України:
а) Синевірський; б) Яворівський; в) Шацький; г) Азово-Сивашський.
26. Який національний природний парк є найбільшим за площею в Україні?
а) Святі гори; б) Азово-Сивашський; в) Подільські Товтри; г) Шацький.
27. Першим в Україні був створений національний природний парк:

- а) Синевірський; б) Азово-Сивашський; в) Карпатський; г) Шацький; д) Вижницький.

28. Який національний природний парк був першим створений на Поліссі?

- а) Мезенський; б) Шацький; в) Деснянсько-Старогутський; г) Карпатський.

29. Найменший за площею національний парк в Українських Карпатах:

- а) Синевірський; б) Яворівський; в) Вижницький; г) Азово-Сивашський.

30. Який відсоток заповідності Тернопільської області станом на 2012 р.?

- а) 8,8%; б) 10,5%; в) 7,9%; г) 6,1; д) 3,2%.

31. Який відсоток заповідності Львівської області станом на 2012 р.?

- а) 15,6%; б) 10,5%; в) 6,7%; г) 5,7; д) 3,0%.

32. Найвищий відсоток заповідності станом на 2012 р. має область:

- а) Київська; б) Львівська; в) Івано-Франківська; г) Вінницька; д) Херсонська.

33. Найнижчий відсоток заповідності станом на 2012 р. має область:

- а) Чернівецька; б) Черкаська; в) Хмельницька; г) Вінницька; д) Одеська.

34. До заповідних об'єктів вищої категорії заповідності належать:

- а) ботанічні сади; б) природні національні парки; в) регіональні ландшафтні парки; г) заповідні урочища.

35. До природно-заповідних об'єктів міжнародного значення відносяться:

- а) національні природні парки; б) заказники; в) біосферні заповідники.

36. До заповідних об'єктів нижчої категорії заповідності належать:

- а) ботанічні сади; б) природні національні парки; в) регіональні ландшафтні парки; г) біосферні заповідники.

37. Яких пам'яток природи у структурі природно-заповідного фонду України не існує?

- а) ботанічних; б) лісових; в) гідрологічних; г) геологічних.

38. Лісостепом простягається екологічний коридор національного значення:

- а) Дніпровський, б) Дністровський; в) Галицько-Слобожанський; г) Азово-Чорноморський.

39. Який з елементів екологічної коридорів переважно співпадає з територіями природних заповідників?

- а) сполучна територія; б) буферна територія; в) заповідне ядро; г) територія відновлення.

40. Першу програму наукових досліджень у заповідниках розробив:
а) В.В. Докучаєв; б) Д.К. Соловійов; в) Г.О. Кожевников; г) І.П. Бородин.
41. Програму “Літопису природи у заповідниках і національних парках України” прийнято у:
а) 2000 р.; б) 1985 р.; в) 2002 р.; г) 1992 р.
42. Назвіть розділи “Літопису природи у заповідниках і національних парках України”.
43. Який з напрямів досліджень є базовим при реалізації алгоритму географічних досліджень на природно-заповідних територіях?
а) оцінка регіональної репрезентативності; б) інвентаризація природних комплексів і компонентів; в) моніторинг природних і природно-антропогенних процесів; г) аналіз територіальної структури.
44. Який з напрямів досліджень відноситься до позиційно-статичного блоку географічних досліджень на природно-заповідних територіях?
а) моніторинг природних і природно-антропогенних процесів; б) інвентаризація природних комплексів і компонентів; в) вивчення функціонування, динаміки і розвитку геосистем.
45. Категорія “регіональний ландшафтний парк” у природно-заповідному фонді України відповідає категорії природоохоронних територій МСОП:
а) національний парк; б) територія зі збереженою дикою природою;
в) охоронюваний ландшафт суходолу/водного простору;
г) територія для охорони природних ресурсів.
46. Яку з міжнародних природоохоронних конвенцій стала праобразом вважають “Європейського червоною списку”?
а) Рамсарська (1971 р.); б) Бернська (1979 р.); в) Боннська (1979 р.);
г) Венеціанська (1998 р.).
47. У склад міжнародного біосферного резервату “Східні Карпати” з української сторони входить:
а) Вижницький НПП; б) Карпатський НПП; в) Ужанський НПП;
г) Мармароський масив Карпатського БЗ.
48. Назвіть існуючі і проєктовані міждержавні природоохоронні території України.
49. Першою міждержавною природоохоронною територією України є:
а) Дунайський БР; б) БР “Західне Полісся”; в) МБР “Східні Карпати”.

50. Яка міждержавна природоохоронна територія проектується вздовж кордону між Україною і Білоруссю:

- а) “Старогутинсько-Брянські ліси”, б) “Прип’ять-Стохід”; в) “Розточчя”;
- г) “Західне Полісся”.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Заповідна справа в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. *Борейко В.Е.* История заповедного дела в Украине. – К.: Киевский эколого-культурный центр, 1995. – 184 с.
3. *Ковальчук А.А.* Заповідна справа: науково-довідкове видання. – Ужгород: “Ліра”, 2002. – 328 с.
4. *Попович С.Ю.* Природно-заповідна справа: Навч. посіб. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.
5. *Фурдичко О.І., Сівак В.К.* Заповідна справа в Україні: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.

Допоміжна

1. Аналитический обзор зарубежного опыта управления национальными парками. – М.: Петит, 1994. – 59 с.
2. *Андриенко Т.Л., Плюта Е.И., Прядко Г.Н.* Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины. – К.: Наук. думка, 1991. – 154 с.
3. *Борейко В.Е.* История охраны природы Украины (X век – 1980 г.). – В 2-х т., Киев: Киевский эколого-культурный центр, 1997. – Т.1 – 304 с., Т.2 – 192 с.
4. *Борисов В.А.* Охраняемые природные территории мира. Национальные парки, заповедники, резерваты / М.: Агропромиздат, 1985. – 310 с.
5. *Брусак В.П.* Географічні аспекти оптимізації функціонування заповідників (на прикладі природного заповідника “Розточчя” і Карпатського біосферного заповідника) // Автореф. Дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11/ Львів. держ. ун-т ім.І.Франка. - Львів, 1997. – 20 с.
6. *Брусак В.П.* Географічні дослідження природно-заповідних територій: методологія і структура. / Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2006. Випуск 33. – С.31-42.
7. Геосистемный мониторинг в биосферных заповедниках / Сб. тр. АН СССР, Ин-т географии. - М., 1984. – 191 с.
8. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б. Г. Проць, І. Б. Іваненко, Т. С. Ямелинець, Е. Станчу – Львів: Гриф Фонд, 2010. – 92 с.
9. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.1992 № 2456-ХІІ, остання редакція від 23.10.2010 на підставі 2856, чинний / Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – С. 1130–1156.

10. Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 47. – С. 405-434.
11. Зелёная книга Украинской ССР: редкие исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества / под общ. ред. Шеляг-Сосонко Ю.Р. – К.: Наукова думка, 1987. – 216 с.
12. Зелена книга України / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха – К. : Альтерпрес, 2009. – 448 с.
13. Комплексный глобальный мониторинг загрязнения окружающей природной среды: В 3 т. / Тр. междунар. симпоз. – Л.: Гидрометеиздат, 1980. – Т.1. – 376 с.
14. Міжнародні природно-заповідні території України / Під заг. ред. Андрієнко Т.Л. – Міжвідомча комплексна лабораторія наукових основ заповідної справи НАН України та Мінекобезпеки України. – К., 1998. – 132 с.
15. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків : метод. посібник / Т. Л. Андрієнко, С. Ю. Попович, Г. В. Парчук [та ін.] ; під. ред. Т. Л. Андрієнка. – К. : Академперіодика, 2002. – 103 с.
16. *Реймерс Н.Ф., Штильмарк Ф.Р.* Особо охраняемые природные территории – М.: Мысль, 1978. – 295 с.
17. *Стойко С.* Заповідні екосистеми Карпат / С. Стойко, Е. Гадач, Т. Шимон, С. Михалик. – Львів : Світ, 1991. – 248 с.
18. *Филонов К.П., Нухимовская Ю.Д.* Летопись природы в заповедниках СССР. – М.: Наука, 1985. – 143 с.
19. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Либідь, 1994. – 540 с.
20. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
21. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Українська енциклопедія ім.М.П.Бажана, 1996. – 606 с.
22. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 900 с.

Зміст

Передмова.....	4
Лекційні заняття	
Модуль 1. Теоретичні основи та історія розвитку заповідної справи в Україні.....	6
Модуль 2. Заповідна справа в Україні.....	7
Модуль 3. Наукові дослідження на природно-заповідних територіях в Україні.....	8
Модуль 4. Міжнародна співпраця України у заповідній справі.....	9
Теми для самостійного опрацювання.....	10
Примірник Тестів для перевірки знань.....	12
Рекомендована література	
Базова.....	17
Допоміжна.....	17